

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 17

בס"ד, כ"ה בשבט תשנ"א

שבועת יחלוקו ורקע לחשוד על השבועה

א. סוף סוגית ההוא רעיא

1. תקנתא לתקנתא – מומלץ לבדוק היכן מופיע הביטוי בבבלי ומהו ההקשר של השימוש בו.
2. ותיפוק ליה דהוה ליה רועה:
(א) ראו את פירוש רש"י לשאלת הגמרא ואת פירוש הראב"ד ותוס' רבנו פרץ המובאים בשיטה מקובצת (להרחבה – ראו גם ריטב"א ד"ה ותיפוק ליה.
(ב) שימו לב מהיכן מוכיחה הסוגיה שרועה לא יכול להישבע.

ב. שבועת יחלוקו

1. ב"מ ה'; "על דאית ליה... פחות מחציה".
2. ירושלמי ב"מ פ"א ה"א, "כיצד נשבע... משה פרוטה" (מצורף מהדורת אקדמיה).
3. ראו את נוסח הסוגיה ופרשנותה במשפטי שבועות חלק ב שער טו.
4. ראו את נוסח השבועה ברי"ף ד': ברב אלפס וברמב"ם טוען ונטען פ"ט ה"ז.
5. רמב"ן ה'; "ובהלכות רבינו הגדול... בזה".
6. תוס' רי"ד ד"ה דאמר הכי.
7. בית יוסף חושן משפט סימן קלח, "ולא כתב... כאילו אומר כן".

ג. רקע לחשוד על השבועה

1. משנה שבועות פ"ז משניות א, ד.
2. עיינו במשניות נוספות בהן מופיע "חשוד" ועמדו על יסוד הדין:
(א) משנה בכורות פ"ד משניות ז-י.
(ב) משנה בכורות פרק ה משנה ד.
3. פסולי עדות:
(א) משנה סנהדרין פ"ג מ"ג (מקבילה – משנה ראש השנה פ"א מ"ח).
(ב) תוספתא סנהדרין פ"ה ה"ה.
(ג) מכילתא דר"י מסכתא דכספא פרשה כ, מהדורת הורוביץ עמ' 322.
(ד) להרחבה – דיון הבבלי על רועים וגזלנים הוא בסנהדרין כה:.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 17

בס"ד, כ"ה בשבט תשנ"א

4. רמב"ם הלכות טוען ונטען פ"ב הלכות א-ג.
5. האם ההשוואה בין פסולי עדות וחשוד על השבועה מוחלטת?
(א) שולחן ערוך חושן משפט סימן לד ס"ה ובהגהת רבי עקיבא איגר ד"ה אבל בשבועה דלהבא.
(ב) להרחבה – משכנות יעקב חלק חושן משפט סימן יד.
6. הרב רא"ם כבר עסק בשיעור כללי בשאלה האם חשוד על השבועה לא נשבע מדאורייתא או מדרבנן. בלי נדר נעסוק בזה במסגרת סוגית מיגו דחשיד.

ה. מיגו דחשיד

מי שסיים, להתחיל סוגית מיגו דחשיד, מקורות יישלחו בלי נדר מחר.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 17

בס"ד, כ"ה בשבט תשנ"א

שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף ה עמוד ב

וז"ל הראב"ד ז"ל: ותיפוק ליה דהוה ליה רועה. קשיא לי דילמא אביי נמי משום דהוה ליה רועה קאמר ואיכא למימר דהכי אקשיה והא רועה גזלן הוא ידוע ומעיקרא כי אפקיד גביה אדעתא דספק פסידא אפקיד דאי אמר נגנבו לא היה נשבע ולא שכנגדו יכול לישבע הילכך השתא נמי נימא מיגו ולפסוד עד כאן: 5

ותיפוק ליה דהוה ליה רועה. פירש הקונטרס ותיפוק ליה כלומר בלאו הך פירכא והא גזלן הוא יש להקשות פירכא אחרת דהא כל רועה גזלן. ולא נהירא דמאי פריך וכי יהודה ועוד לקרא כלומר דטפי הוה ליה למפרך מגזלן דפסול מדאורייתא מרועה דאינו פסול אלא מדרבנן. לכך נראה דהכי פירושו ותיפוק ליה וכו' כלומר ותקשי ליה דהוה ליה רועה והיכי חשיב ליה חשיד על השבועה לאפוכי שבועה אשכנגדו והא הוה ליה רועה קודם שיפקידו אצלו והואיל ונדע פיסולו קודם הפקדון סברא הוא שלא יהיה לו דין חשוד שלא היה להם למסור בהמתם בלא סהדי כיון שהיו יודעים פיסולו קודם לכן דהא דאמרינן שכנגדו נשבע ונוטל היינו דוקא כשאין נודע פיסולו אבל אם נודע אין דין חשוד נוהג בו דאם לא כן לא שבקת חיי לכל חשוד דכל אחד יפקיד לחשודים ייטעון אותו כפלים והנפקד חשוד והמפקיד יטול כל רצונו. תלמיד ה"ר פרץ: 10

ירושלמי ב"מ פ"א ה"א, מהדורת אקדמיה 15

כיצד נשבע. רב הונא אמי. שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות {משוה פרוטה}¹: <מחציה>.

משפטי שבועות לרב האי גאון חלק ב שער טו

כבר היבננו שהדין לישבע ולחלוק. אבל דקדקו רבותינו ז"ל שבשבועתם עד כחוט שערה שלא יוציאו מפיהם אלא הדבר שבו חתיכת הדין, שדין שבועה אין למעלה הימנו, וזה איך יחרץ המשפט, אם יאמרו לו בית דין הישבע שכלה שלך היא כאשר טענת אומי להם בשבועתי זו כולה תתנו לי למה תשבועוני על החצי בחנם, אם יאמרו לו השבע שחציה שלי נמצא מכחיש טענתו שאמר כלה שלי היא, אלא דקדקו ואמרו שיש לי בה ולדבריכם אין לי בה פחות מחציה. וכן אמרו בגמרא (ב"מ ה' ב') סלקא דעתא משתבע שאין לי בה, על מאי דאית ליה בעי אישתבועי, אמר רב הונא הכי קתני שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה, ולימא שבועה שכלה שלי היא מי קא יהבת ליה כולה, ולימא שבועה שחציה שלי מרע ליה לדיבוריה, אלא דאמר שבועה שיש לי בה ולדבריכם אין לי בה פחות מחציה. ויתברך ויתעלה שמו שנתן לנו זה הדין האמת. 20 25

¹ כך בכ"י לייזן, התיקון המוצע הוא על פי כתב יד אסקוריאלי.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 17

בס"ד, כ"ה בשבט תשע"א

חידושי הרמב"ן מסכת בבא מציעא דף ה עמוד ב

ובהלכות רבינו הגדול ז"ל לא כתוב שבועה שיש לי בה, ואיני יורד לסוף דעתו בזה.

תוספות רי"ד מסכת בבא מציעא דף ה עמוד ב

30 דאמר הכי כולה שלי ולדבריכם שבועה שאין לי בה פחות מחצי. פי' לאו דאמר הכי בפירוש אלא הא לישנא דמשבעין לי משמע הכי דפחות מחצי יש לו :

בית יוסף חושן משפט סימן קלח

35 ולא כתב רבינו כאן ולא הרמב"ם פרק ט' מהלכות טוען (ה"ז) שנוסח שבועה זו שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה ויש לתמוה עליהם ונראה שהם מפרשים דלאו למימרא שיאמר כן ממש אלא לומר שפירוש דברים הללו כאילו אומר כן :

משנה מסכת שבועות פרק ז

משנה א

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין ואלו נשבעין ונוטלין השכיר והנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה והחנוני על פנקסו

40 משנה ד

ושכנגדו חשוד על השבועה כיצד אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא היה אחד מהן משחק בקוביא ומלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית שכנגדו נשבע ונוטל היו שניהן חשודין חזרה השבועה למקומה דברי רבי יוסי רבי מאיר אומר יחלוקו :

משנה מסכת בכורות פרק ד

45 משנה ז

החשוד על הבכורות אין לוקחין ממנו בשר צבאים ולא עורות שאינן עבודין רבי אליעזר אומר לוקחים ממנו עורות של נקבה ואין לוקחים ממנו צמר מלובן וצואי אבל לוקחין ממנו טווי ובגדים :

משנה ח

החשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן ואפילו סרק אבל לוקחין ממנו טווי ואריג :

50 משנה ט

החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין אין לוקחין ממנו אפילו מים או מלח דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר כל שיש בו זיקת תרומות ומעשרות אין לוקחין ממנו :

משנה י

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 17

בס"ד, כ"ה בשבט תשנ"א

55 החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות ויש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא על זה הכלל כל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו :

משנה מסכת בכורות פרק ה משנה ד

60 היה בכור רודפו ובעטו ועשה בו מום הרי זה ישחוט עליו כל המומין הראויין לבא בידי אדם רועים ישראל נאמנים ורועים כהנים אינן נאמנים רבן שמעון בן גמליאל אומר נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו רבי מאיר אומר החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו :

משנה מסכת סנהדרין פרק ג משנה ג

ואלו הן הפסולין המשחק בקוביא והמלוה בריבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית אמר רבי שמעון בתחלה היו קורין אותן אוספי שביעית משרבו האנסיין חזרו לקרותן סוחרי שביעית אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין להם אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא כשרין :

65 תוספתא מסכת סנהדרין (צוקרמאנדל) פרק ה הלכה ה

הוסיפו עליהם הגזלנין והרועים והחמסנין וכל החשודים על הממון עדותן פסולה

מכילתא דר"י מסכתא דכספא פרשה כ, מהדורת הורוביץ עמ' 322

ר' נתן אומי, אל תשת ידך עם רשע עד, אל תשת חמס עד, להוציא את החמסנין והגזלנין שהן פסולין מין העידות, שני לא יקום עד חמס באיש לענות {אותו} בו סרה, ומה הו' או' ועשיתם לו כאשר זמם

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 17

בס"ד, כ"ה בשבט תשנ"א

משכנות יעקב חלק חושן משפט סימן יד

י"ד שאלה בדין העובר על השבועה דלהבא אם פסול לעדות מה"ת :

תשובה כנגד דבר זה מלינו מחלוקת מפורשת בדברי הראשונים גבי שבועה ומקור פלוגתאן בסוגיא דפי כל הנשבעין ד' מ"ד דא' שם כי קחשיב מידי דכי קא משחבט צשיקרא קא משחבט אבל שבועות ציטוי דכי קא משחבט אימא צקושטא קא משחבט לא קחשיב ורש"י ז"ל ועוד כמה פוסקים מפרשי דצכה"ג אינו חשוד פני השבועה כיון שצטפה שגבט לא ילא שקר מפיו וכתוס' וכמה פוסקים העומדים בשיטתן מפרשי דגם צשבועות ציטוי רק דהתנא דהך מתניתין לא קחשיב ליה וצ"י כי ל"ד גבי עדות הציא ג"כ זו המחלוקת לענין עדות ונראה ברור דפשיטא ליה דדין עדות ושבועה שיהי' דלדעת המכשירין צשבועה ג"כ כשר לעדות. ולפי"ז יקשה טל הטור צצסי ל"ב גבי שבועות הציא מחלוקת צזה וצסי ל"ז גבי עדות כהנ' צפשיטא דפסול. אבל לענ"ד נראה שאין לדמות כלל דין עדות לדינא דשבועה וגבי עדות נראה דלכ"ע פסול גם צשבועה דלהבא דאף מאן דסי' לענין שבועה דכשר היינו משום דצטפת שבועה לא נצטע לשקר ומה שצבר אח"כ אף דאכיל איסורא הוא כאוכל נבילות דלא מלינו שפסול לשבועה לפנין ממון דהשוד לדבר אי' אין השוד לדבר אחר וכ"כ הפוסקים דהשוד לדבר אי' לצד מנבילה כשר לשחוט בלי צדיקה הסכין דלא כהרמב"ם רק דהשוד על גזל פסול לצטע על ממון שהוא אותו דבר שנחשד עליו לא מהני שבועתו כדקיי"ל צו"ד דמומר לנבילות לתיאצון אין נאמן אף צשבועה לומר שחטתי יפה והוא מגמ' דצ"מ דא' מגו דחשיד למומא כ"י ועיי"ש בתוס' צשם ר"י הסיד ולהכי לא השיב צמשנה דשבועות כ"א מלי צריצית ומשחקי צקוציא ואיך פסולי ממון ולא אי' אוכלי נבילות דפסולין לעדות אבל לשבועה נראה דכשרין לכל הפוסקים דהשוד לד"א אינו השוד לדבר אחר רק להרמב"ם גבי שחיטה ס"ל דפסולין אבל לעדות כל שהוא נקרא רשע פסיל לעדות מה"ת וא"כ הא עובר על השבועה דלהבא מי גרע מאוכל נבילות דפסול לעדות ונראה שכל הפוסקים מודו צזה לענין עדות ולכן סהם הטור כאן לפסול וצסי ל"ב גבי שבועה כתב הדבר במחלוקת. ודי צ"י ל"ע גם מ"ש צשם רמב"ם שכל הפסול לעדות כ"י פסול לשבועה הוא נכון לדעת רמב"ם גבי שחיטה אבל לדעת שאר הפוסקים ל"ע מה ענין עדות לשבועה דגבי עדות כל שנקרא רשע פסול וצשבועה צעי שיהא השוד על אותו דבר. ^{12058 ת"א} זה כ"ל ברור. ודו"ק :